

UNKARIN LUONTO

Kati Viikilä ja Laura Uusimäki

UNKARIN LUONTO

Unkari sijaitsee itäisessä Keski-Euroopassa Karpaattien laaksossa, se jakautuu maantieteellisesti kolmeen osaan:

1. Pohjoiseen vuoriseutuun eli Karpaatteihin, maan korkein kohta on Matra-vuorilla sijaitseva Kékes.
2. Suureen alankoon joka kattaa lähes puolet Unkarin pinta-alasta. Se on laaja, hyvin tasainen alue, jonka maa-aines koostuu veden kuljettamista hiekasta ja kivistä.
3. Tonavan takamaahan jossa hedelmällisen lössimaan ja leudon ilmaston ansiosta voidaan mainiosti harjoittaa maanviljelyä.

Unkari sijaitsee kolmen ilmastovyöhykkeen alueella, joten sää vaihtelee välimerellisestä mannermaiseen. Tästä johtuen maassa talvet ovat suhteellisen kylmiä ja kesät lämpimiä. Unkarin tärkeimmät luonnonvarat ovat bauksiitti, hedelmällinen maaperä, metsät, luonnonkaasu ja ruskohiili.

Maan rajat

Unkarin rajojen pituus on yhteensä 2217 km. Unkarilla on rajaa Itävallan kanssa n. 366 km, Slovakia kanssa n. 669 km, Ukrainan kanssa n. 103 km, Romanian kanssa n. 443 km, Serbian kanssa n. 151 km, Kroatian kanssa n. 329 km. ja Slovenian kanssa n. 102 km.

Alangot

Tonava jakaa Unkarin kahteen erilaiseen osaan. Tonavan länsipuolella, Unkarin luoteiskulmassa sijaitsee Unkarin Pieni alanko, ja Tonavan itäpuolella levittäytyy Unkarin Suuri alanko. Pienen alangon maasto on vaihtelevaa ja sille on ominaista kevyt kumpuilevuus ja pienet kukkulat. Leudon ilmaston ja hedelmällisen lössimaan ansiosta alueella on hyvät edellytykset maanviljelylle.

Suuri alanko kattaa lähes puolet Unkarin pinta-alasta. Se on laaja, hyvin tasainen alue, jonka maa-aines koostuu veden kuljettamista kivistä ja hiekasta. Tisza-joen varrelle ovat tyypillisiä tulvatasanteet ja yksittäiset metsäsaarekkeet. Tulvatasanteiden kuivattaminen ja metsien raivaus ovat johtaneet maaperän lisääntyvään suolaantumiseen. Unkarin pustalle ovat tyypillisiä erillään sijaitsevat maatilat ja laidunkarjaan pohjautuva maatalous. Laajamittaisten kastelutoimenpiteiden ansiosta suurille alangoille on luotu uusia, hedelmällisempiä alueita, joilla voi viljellä mm. tupakkaa, maissia ja auringonkukkia. Alkuperäistä pustaa halutaan toisaalta myös suojella: Hortobágyin kansallispuisto on perustettu tätä tarkoitusta varten.

Kékes

Mecsek

Vuoristo

Unkarin vuoristo koostuu keskivuoristoista, joiden ketju ulottuu Länsi-Unkarin Bakony'sta Koillis-Unkarin Bükk-vuoristoon. Keskivuoristojen maasto on korkeimmilla kohdilla lähes poikkeuksetta tiheää lehtimetsää. Rinteet ja laaksot ovat hedelmällisiä, mikä mahdollistaa viljan, hedelmien ja viinin viljelyn. Bakony'in ja Mátran vulkaaniset kivilajit sekä keskivuoristojen laidoilla sijaitsevat kuumat lähteet ovat todisteena menneiden aikojen vulkaanisesta toiminnasta. Muutoin keskivuoristojen maaperä muodostuu dolomiitista ja kalkkikivistä. Lounais-Unkarissa kohoaa metsäinen Mecsek-vuoristo ympäristöstään erottuen 682 m:n korkeuteen. Mátra-vuoristossa sijaitsee Unkarin korkein kohta Kékes.

Korkeuseroja:

- Matalin kohta: Tisza-joen varrella, 78 m merenpinnan yläpuolella
- Korkein kohta: Kékes Mátra-vuoristossa, 1014 m merenpinnan yläpuolella
- Noin puolet maan pinta-alasta on alle 120 m merenpinnan yläpuolella, suuren alangon takia

Kaupungit

Unkarin ylivoimaisesti suurin kaupunki on pääkaupunki Budapest, jossa asuu n. 1,9 milj. ihmistä eli n. 17% Unkarin väestöstä. Budapestin nähtävyyksiin kuuluu esimerkiksi Budan linna, Kansallismuseo sekä Linnavuori. Viisi seuraavaksi suurinta kaupunkia ovat Debrecen ja Miskolc (n. 200 000 asukasta), Szeged ja Pécs (n. 165 000 asukasta) sekä Győr (130 000 asukasta).

Joet

Pisin joki Unkarin valtion alueella on Tonava (unk. *Duna*), jonka varrella sijaitsee lukuisia kaupunkeja, mm. Komárom, Esztergom, Budapest, ja Dunaújváros. Toinen pitkä joki Unkarin alueella on Tisza. Sen varrella sijaitsevia suuria kaupunkeja ovat Tokaj, Szolnok ja Szeged. Muita tärkeitä jokia ovat mm. Dráva, Hernád, Kőrös ja Zala.

Kaikki suuremmat joet saavat alkunsa Unkarin ulkopuolelta: Tonava alkaa Etelä-Saksasta, Tisza Ukrainasta, Mur ja Rába Itävallasta, Dráva Italiasta, Zala Sloveniasta, Hernád Slovakiasta ja Kőrös Transilvaniasta (Länsi-Romaniasta).

Järvet

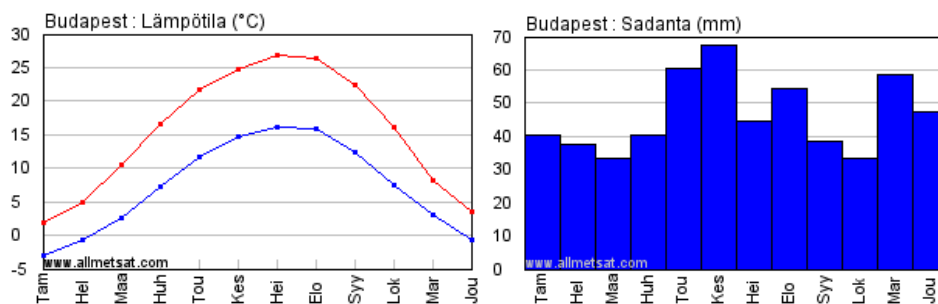
Unkarin suurin järvi on Länsi-Unkarin Balaton, joka on samalla myös Keski-Euroopan suurin järvi. Balatonjärven keskisyvyys on vain 2,8 metriä. Balaton on Budapestin rinnalla Unkarin tärkein turistiryssä ennen kaikkea kuumien lähteidensä ja hiekkarantojensa ansiosta.

Toinen tärkeä järvi on Budapestin ja Balatonin välissä sijaitseva Velence joka muistuttaa rannoiltaan Balatonin rantoja, mutta siellä ei ole niin paljon turisteja. Järven koillisosassa on lintujensuojelualue, joka tarjoaa monelle uhanalaiselle lajille turvallisen elinympäristön.

Tiszan varressa on muutama tekoallas, joista ylivoimaisesti suurin on Tiszajärvi. Se perustettiin 1975 alun perin joen säännöstelyä varten ja vesivarastoksi, mutta nopeasti siitä muodostui Itä-Unkarin suosittu lomakohde. Altaan pinta-ala on 127 km². Keskimääräinen syvyys on 1,3 m ja syvin kohta 17 m.

Ilmasto

Unkarissa on kuiva mannerilmasto, jolle ovat tyypillisiä kylmät talvet sekä lämpimät kesät. Talvella Unkarin sää voi olla yhtä kylmä kuin Suomessa, mutta syksy ja kevät ovat Suomea lämpimämpiä, ja kesällä hellepäivät ovat yleisempiä kuin Suomessa. Runsaimmat sateet satavat alkukesästä. Sademäärät vähenevät yleensä itään päin mentäessä: Länsi-Unkarissa vuoden keskimääräinen sademäärä on n. 800 millimetriä, kun taas Itä-Unkarissa voi sademäärä olla kuivina vuosina jopa alle 500 millimetriä.

Kasvisto ja eläimistö

Unkarissa elää n. 45 000 eläinlajia ja 2 200 kasvilajia.

Unkarin metsät tarjoavat kodin monille villisioille, saksanhirville sekä ketuille. Viljelyillä alueilla sekä alangolla elää paljon rusakoita, fasaaneja, peltopyitä ja viiriäisiä. Syksyllä Unkarissa saattaa nähdä valtavia lintuparvia matkalla pohjoisesta etelään. Näihin kuuluu mm. pääskyjä ja kattohaikaroita. Suojeltuja lintulajeja ovat esimerkiksi isotrappi ja avosetti. Myös Suomen kurjet muuttavat Unkarin kautta etelämmäksi talvehtimaan.

Unkarin joissa ja järvissä on paljon eri kala-lajeja.. Tyypillisiä kaloja ovat mm. lahna, karppi ja hauki. Unkariin on tuotu myös ankeriaita ja itäaasialaisia monneja, jotka nyt elävät runsaslukuisina Unkarin vesistöissä.

Unkariin on kasviston ja eläimistön suojelemiseksi perustettu yhdeksän kansallispuistoa, 38 maisemansuojelualuetta sekä 142 luonnonsuojelualuetta.

Lähteet :

Wikipedia

www.suomiunkari.fi

Googlen kuvahaku